

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

А. О. Попович

Херсонський заклад дошкільної освіти № 12 Херсонської міської ради,

tonya83pop@gmail.com

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналізування ключових нормативно-правових документів, які окреслюють початкову освіту: Державного стандарту початкової освіти, Закону України «Про загальну середню освіту», Національної доктрини розвитку освіти, Концепції загальної середньої освіти та інших, спонукає нас констатувати, що метою навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку (6-10 років) є гармонійно і всебічно розвинена особистість. Для забезпечення такого результату навчально-виховної роботи у початкових класах, дитина на момент вступу, повинна мати сформовану психолого-педагогічну готовність до навчання у школі. Така готовність є комплексом психолого-педагогічних складових та сформованих якостей вихованця закладу дошкільної освіти. Адаптаційні процеси першокласника супроводжуються перманентною зміною акомодативних і асиміляційних етапів. Кожен з цих етапів має надзвичайно важливе значення. Адаптованість до нормативної поведінки, виконання обов'язків, опанування нового репертуару соціальних ролей і статусів повинно захоплювати підростаючу особистість, стимулювати інтерес до пізнання нового, формувати допитливість, розвивати ерудованість.

Необхідно визнати, що проблема готовності вихованців до навчання в закладі початкової освіти є предметом гострих дискусій у декількох площинах: по-перше, загальнозживаний термін «готовність вихованця до школи» недостатньо чітко у психологічному і педагогічному вимірах передає суть цього складного феномену; по-друге, постійні зростаючі вимоги і технології навчання, що застосовуються у початковій школі, майже не враховують рівня готовності вихованця до цих технологій; то-третє, психічне здоров'я і

екологічна ситуація, вносить свої корективи і в параметри готовності вихованця до школи його здатність переносити психоемоційні та інформаційні навантаження. Неврахування і несвоєчасне розв'язання окреслених проблем, що дискутуються, може стати причиною педагогічної запущеності вихованця на етапі переходу до школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. «Психолого-педагогічна готовність» була фундаментально розроблена такими представниками психологічної школи як Л. Божович, Л. Венгер, В. Мухіна, Н. Гуткіна та ін. Психологічні змістові параметри готовності вихованця до навчання у шкільному закладі висвітлили у своїх наукових здобутках відомі вчені: Є. Бугрименко, Н. Головань, О. Кочерга, А. Кузьмінський, І. Любарська та ін. Представляють особливий науковий інтерес дослідження старшого дошкільного віку дитини як перехідного етапу між дошкільником і молодшим школярем, що представлено у працях таких педагогів і психологів, як М. Авраменко, О. Главник, В. Котирло, С. Максименко та ін. Психологічні і педагогічні аспекти готовності дошкільника до навчання активно вивчали сучасні українські дослідники: Н. Головань, Л. Іщенко, О. Кочерга, Л. Ковальчук, О. Любар, Л. Шелестова та ін. Аналізування психологічної і педагогічної літератури доводить той факт, що проблема готовності дитини до навчання впродовж десятиліть не перестає бути актуальною. Бурхливі зміни, що огорнули наше суспільство, вимагають якісного конструювання не тільки освітнього простору, а й організації роботи закладів дошкільної освіти.

Вищезазначені аргументи дають підстави стверджувати, що дослідження психолого-педагогічної готовності вихованців закладу дошкільної освіти до навчання у школі потребує аналізування та узагальнення наукових досліджень в історичному і сучасному вимірах, у вимірі зарубіжного досвіду і вітчизняних здобутків з врахуванням традицій, звичаїв та елементів народності. Завдання емпіричного виміру є не менш важливим і вимагає якісної розробки методичних рекомендацій, добору психодіагностичного інструментарію, який релевантно відобразить досліджуваний феномен і його складові.

Мета статті полягає у теоретичному аналізуванні та висвітленні особливостей психолого-педагогічної готовності вихованців закладу дошкільної освіти до навчання у школі.

Виклад основного матеріалу. У психологічному вимірі готовність дошкільника до школи є комплексною характеристикою дитини. Ця комплексна характеристика розкриває міру розвиненості властивостей дитини та сформованість її індивідуально-психологічних якостей. У той же час окреслює найсуттєвіші передумови оптимальної адаптації дошкільника в новий соціальний простір з метою успішного входження в навчальну діяльність. Саме навчальна діяльність є провідним типом психічної діяльності учнів початкової школи. Перехід від сюжетно-рольової гри, гри як основного виду діяльності дошкільника і засобу навчання, до навчальної діяльності у школі, повинен відбутися без психічних травм і надмірних психоемоційних навантажень. Психоемоційне виснаження вносить деструктивні зміни в адаптаційний період. Зазвичай, акомодативний етап у таких першокласників може тривати довше і негативно позначитися на результаті адаптації. Варто враховувати той факт, що формальний перехід в молодший шкільний вік відбувається після досягнення шестилітнього віку. Однак важливо, щоб не тільки цей перехід був формальним, а й змістово-процесуальні складові готовності знаходилися в нормі.

Дослідниця С. Ладивір зазначає, що у «вимірах шкільної готовності» ключовими є ті новоутворення, які формуються на початковій стадії навчання у закладі середньої освіти, а не в закладі дошкільної освіти. На думку авторки, «лише психологічно зрілий дошкільник здатний до соціальної адаптації й адекватного входження в навчальну діяльність школяра» [1, с. 12]. Отже, ведучи мову про психолого-педагогічну готовність до навчання в школі, сучасні психологи наполягають на психодіагностиці, в першу чергу, рівня дошкільної (а не шкільної) психологічної зрілості до школи – тобто якісних новоутворень, які властиві саме дошкільному віку і які на етапі вступу до шкільного життя досягають оптимальної зрілості [1, с. 13].

У вітчизняній психологічній науці у дослідженні інтелектуальної складової психолого-педагогічної готовності до школи акцент робиться не на обсязі опанованих дитиною знань, завченої інформації понять та інших параметрів, а на рівні розвитку діяльнісно-операційної складової – інтелектуальних процесів. Тобто дошкільник повинен уміти виокремлювати істотне в явищах навколишньої дійсності, уміти здійснювати порівняльне аналізування, фіксувати подібне й відмінне; повинен навчитися мислити, відшукувати причини явищ, робити узагальнення, формулювати висновки тощо.

У контексті висвітлення проблеми психолого-педагогічної готовності дошкільника до школи, Д. Ельконін на перше місце ставив сформованість необхідних передумов навчальної діяльності. У результаті аналізування цих передумов вченим виокремлено такі психолого-педагогічні змістові параметри [4, с. 200]:

- уміння дошкільника свідомо підкоряти свої дії правилам і нормам, що узагальнено регламентують спосіб дії;
- уміння орієнтуватися на окреслену систему вимог;
- уміння уважно слухати мовця й точно виконувати завдання, запропоновані в усній формі;
- уміння самостійно виконувати необхідне завдання за зоровим зразком.

Ці психолого-педагогічні змістові параметри за своєю суттю окреслюють розвиток довільності когнітивних процесів. Вони є базовою частиною психолого-педагогічної готовності вихованця до школи, на розвиненості цих параметрів буде спиратися навчання в першому класі.

Д. Ельконін вважав, що довільна поведінка народжується в командній ігровій діяльності дітей. Саме ігрова діяльність дозволяє дитині здійснитися на більш вищій щабель [75, с. 201]. Узагальнюємо, що ключовим психологічним утворенням є довільність. Саме від рівня, амплітуди, модальності сформованих показників довільного сприймання, уваги, уваги, пам'яті і мислення залежатиме успіх адаптації вихованця у школі.

У психолого-педагогічній готовності дитини до школи особливої уваги заслуговує соціальний чинник – прагнення відповідати очікуванням оточення. Власне соціальні очікування є своєрідною готовністю особистості до ймовірних сценаріїв розвитку подій [2]. Нова соціальна роль – «першокласник», статус «учня закладу середньої освіти» іноді здійснюють непомірний «соціальний тиск» у вигляді соціальних сподівань, експектацій і взірців поведінки [4].

Соціальні сподівання, надії дошкільника складають перспективні лінії його розвитку, вони є проєктом його «Я» у майбутнє [5, с. 179]. Мрії, що народилися в дитячій уяві в цьому дошкільному віці, в дитячому садочку, дитина тримає у таємниці, зберігає, як щось цінне. Це те, що супроводжує її усе життя. Тому імажинативна сфера дошкільника є найчутливішою до перелічених психічних новоутворень.

Теоретичне аналізування та висвітлення особливостей психолого-педагогічної готовності вихованців закладу дошкільної освіти до навчання у школі дозволяє зробити певні **висновки**. Психолого-педагогічна готовність дитини до школи є комплексною характеристикою, яка вимагає дослідження у історичному, сучасному, вітчизняному та зарубіжному вимірах. Інтелектуальна складова є базовою у готовності дошкільника, оскільки відбувається перехід від ігрової діяльності до навчальної. Сюжетно-рольова гра сприяє формуванню довільних когнітивних процесів вихованця закладу дошкільної освіти.

Література:

1. Ладивір С. О. Дошкільник напередодні шкільного життя. Вихователь-методист. 2010. №7. С. 4-13.
2. Попович І. С. Проблема соціально-психологічних очікувань в науковій теорії та практиці. *Практична психологія та соціальна робота*. К., 2005. № 5. С. 8-13.
3. Попович І. С. Самооцінка як критерій соціально-психологічних очікувань. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. К.: «ГНОЗІС», 2010. Т. 12, ч. 3. С. 326-333.
4. Эльконин Д. Психология игры. М.: Владос, 1999. 360 с.
5. Popovych I. S. Social expectations in primary school age. *Proceedings of the 2nd International Academic Congress «Fundamental Studies in America, Europe, Asia and Africa», 27 Sept. 2014. USA. Vol. II. New York. 2014. P. 176-180.*